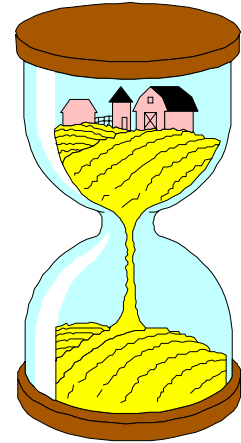

บทที่ 1

การรวมกิจการ

BUSINESS COMBINATIONS

ความหมายของการรวมธุรกิจ

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 43 (ตุลาคม 2542) เรื่องการรวมธุรกิจ ให้ความหมายของการรวมธุรกิจไว้ว่า

“การรวมธุรกิจหมายถึง การนำกิจการที่แยกต่างหากจากกัน มารวมเป็นหน่วยงานทางเศรษฐกิจเดียวกัน โดยการที่กิจการหนึ่ง รวมกับอีกกิจการหนึ่งหรือการที่กิจการหนึ่งเข้าควบคุมสินทรัพย์ สุทธิและการดำเนินงานของอีกกิจการหนึ่ง”

คณะกรรมการ Accounting Principles Board (APB) ได้ให้ความหมายของการรวมธุรกิจไว้ใน APB Opinion No.16 ว่า

“การรวมธุรกิจเกิดขึ้นเมื่อธุรกิจหนึ่งหรือหลายธุรกิจที่เป็นอิสระต่อกัน มารวมเป็นหน่วยงานบัญชี (Accounting entity) เดียวกันและหน่วยงานหนึ่งเดี่ยวนี้นำกิจกรรมของธุรกิจเดิมมาดำเนินงานต่อไป”

เหตุของการรวมธุรกิจ

1. ประหยัดต้นทุน
2. ลดความเสี่ยง
3. ดำเนินงานได้ต่อเนื่องไม่หยุดชะงัก
4. หลีกเลี่ยงการเข้าดำเนินงานโดยกิจการอื่น
5. ลดคู่แข่ง
6. ความต้องการในสินทรัพย์ไม่มีตัวตน
7. ประโยชน์ด้านภาษี

รูปแบบของการรวมธุรกิจ

- การซื้อสินทรัพย์สุทธิด้วยเงินสด
- การซื้อสินทรัพย์สุทธิด้วยหุ้นสามัญ
- การซื้อหุ้นสามัญด้วยเงินสด
- การซื้อหุ้นสามัญด้วยหุ้นสามัญ

การซื้อสินทรัพย์สุทธิด้วยเงินสด

เมื่อบริษัทหนึ่งซื้อสินทรัพย์ของอีกบริษัทหนึ่งโดยการจ่ายเงินสดเป็นการแลกเปลี่ยน บริษัทที่จ่ายซื้อจะบันทึกรายละเอียดของสินทรัพย์และหนี้สินที่ได้มา

ตัวอย่าง สมมติว่าบริษัท ก จ่ายซื้อสินทรัพย์และหนี้สินของบริษัท ข ด้วยเงินสด 90,000 บาท สินทรัพย์อื่น ๆ ของบริษัท ข มีมูลค่าทั้งหมด 130,000 บาท และหนี้สินมีมูลค่า 40,000 บาท บริษัท ก จะบันทึกบัญชี ดังนี้

สินทรัพย์ต่าง ๆ (แยกตามรายการ)	130,000	
หนี้สินต่าง ๆ (แยกตามรายการ)		40,000
เงินสด		90,000

การซื้อสินทรัพย์สุทธิด้วยหุ้นสามัญ

บริษัทหนึ่งซื้อสินทรัพย์สุทธิของอีกบริษัทหนึ่งโดยออกหุ้นสามัญให้เป็นการแลกเปลี่ยน เช่น ถ้าบริษัท ก ออกหุ้นสามัญมูลค่า 90,000 บาท ให้บริษัท ข แทนการจ่ายเงินสด บริษัท ก จะบันทึกบัญชี ดังนี้

สินทรัพย์ต่าง ๆ (แยกตามรายการ)	130,000	
หนี้สินต่าง ๆ (แยกตามรายการ)		40,000
หุ้นสามัญ		90,000

การซื้อหุ้นสามัญด้วยเงินสด

การซื้อหุ้นสามัญด้วยเงินสด ตัวอย่างเช่น บริษัท ก ซื้อหุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายแล้วทั้งหมดของบริษัท ข โดยจ่ายเงินสด 70,000 บาท บริษัท ก จะบันทึกบัญชี ดังนี้

เงินลงทุนในบริษัท ข	70,000	
เงินสด		70,000

การซื้อหุ้นสามัญด้วยหุ้นสามัญ

บริษัทที่ซื้อหุ้นจะออกหุ้นสามัญใหม่เป็นการแลกเปลี่ยนกับหุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายแล้วของบริษัทที่ขายหุ้น

ตัวอย่าง บริษัท ก ซื้อหุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายแล้วของบริษัท ข โดยการออกหุ้นมูลค่า 70,000 บาท แทนการจ่ายเงินสด 70,000 บาท บริษัท ก จะบันทึกบัญชี ดังนี้

เงินลงทุนในบริษัท ข	70,000	
หุ้นสามัญ		70,000

วิธีการรวมธุรกิจ

การรวมธุรกิจสามารถจำแนกได้ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. การแยกประเภทตามโครงสร้างของการรวมธุรกิจ
(Structure of combination)
2. การแยกประเภทตามวิธีการรวมธุรกิจ
(Method of combination)
3. การแยกประเภทตามวิธีการบัญชี (Accounting method)

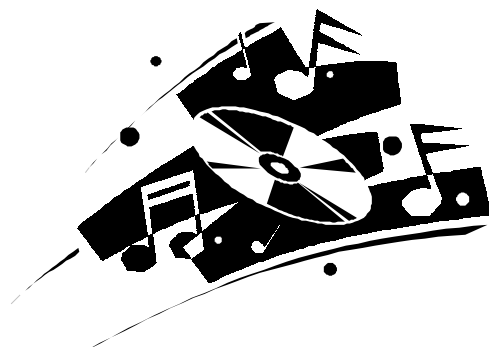
โครงสร้างของการรวมธุรกิจ

การแยกประเภทตามโครงสร้างของการรวมธุรกิจนี้ จะพิจารณาจากสินค้าหรือสายผลิตภัณฑ์เป็นหลัก ซึ่งสามารถแบ่งแยกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การรวมธุรกิจแบบแนวนอน (*Horizontal integration*) เป็นการรวมธุรกิจที่มีลักษณะเหมือนกันเข้าด้วยกัน เช่น การรวมกันของธุรกิจโรงแรม การรวมกันของธุรกิจสิ่งทอ

2. การรวมธุรกิจแบบแนวตั้ง (*Vertical integration*) เป็นการรวมตัวของกิจการหนึ่งกับอีกกิจการหนึ่งที่สินค้าหรือบริการมีความเกี่ยวข้องกัน แต่อยู่กันคนละระดับการผลิต เช่น การรวมกันของกิจการผลิตน้ำอัดลมกับกิจการผลิตขวด

3. การรวมธุรกิจแบบผสม (*Conglomerate integration*) เป็นการรวมกันของกิจการที่ผลิตภัณฑ์ หรือบริการมีความเกี่ยวข้องทางด้านการผลิตหรือการตลาดน้อยมาก หรือไม่มีความเกี่ยวข้องกันเลย เช่น การรวมกันของธุรกิจผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้ากับธุรกิจภาพยนตร์

วิธีการรวมธุรกิจ

การแยกประเภทตามวิธีการรวมกิจการนี้เป็นการจำแนกโดยพิจารณาจากผลที่เกิดขึ้นจากการรวมธุรกิจเป็นหลัก ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. *การควบกิจการ (Statutory merger)* หมายถึงการรวมธุรกิจโดยกิจการหนึ่งซื้อหรือรับโอนสินทรัพย์สุทธิทั้งหมดของอีกกิจการหนึ่งหรือหลายกิจการ โดยการแลกเปลี่ยนหุ้น การชำระเป็นเงินสด หุ้นกู้หรือการชำระด้วยสินทรัพย์อื่น ๆ

กิจการผู้ซื้อหรือรับโอนจะยังคงอยู่ ในขณะที่กิจการผู้ถูกซื้อหรือโอนจะต้องล้มเลิกกิจการไป หรือกลายเป็นหน่วยงานหนึ่งของกิจการผู้ซื้อ

ถ้าบริษัท ก และ บริษัท ข มารวมธุรกิจกันโดยวิธี Merger รูปแบบของการรวมธุรกิจอาจอธิบายได้ดังนี้คือ

บริษัท ก + บริษัท ข = บริษัท ก หรือ บริษัท ข

2. *การรวมกิจการ (Statutory consolidation)* เป็นการรวมธุรกิจโดยการจัดตั้งกิจการขึ้นใหม่ เพื่อรับโอนสินทรัพย์สุทธิทั้งหมดของกิจการที่ดำเนินงานอยู่แล้วตั้งแต่ 2 กิจการขึ้นไป โดยการแลกเปลี่ยนหุ้นที่มีสิทธิออกเสียง การรวมกิจการมีผลให้กิจการเดิมต้องล้มเลิกไปโดยกิจการที่ตั้งใหม่จะดำเนินงานต่อ

ถ้าบริษัท ก และ บริษัท ข มารวมกิจการกันโดยวิธี Consolidation รูปแบบของการรวมธุรกิจจะเป็นดังนี้

$$\text{บริษัท ก} + \text{บริษัท ข} = \text{บริษัท ค}$$

3. การซื้อหุ้น (Stock acquisition) เป็นการรวมธุรกิจโดยที่กิจการหนึ่งซื้อหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงทั้งหมดหรือบางส่วนของอีกกิจการหนึ่ง โดยจ่ายชำระเป็นเงินสด หุ้นทุน หรือหุ้นกู้ ก็ได้ กิจการที่ขายหุ้นยังคงดำเนินงานต่อไปเป็นหน่วยงานอิสระตามกฎหมายและมีหน่วยงานบัญชี (Accounting entity) แยกจากกัน

ลักษณะการรวมธุรกิจแบบการซื้อหุ้น อาจแสดงได้ดังนี้

$$\text{บริษัท ก} + \text{บริษัท ข} = \text{บริษัท ก} + \text{บริษัท ข}$$

กรณีที่บริษัทแห่งหนึ่งซื้อหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงของอีกบริษัทหนึ่งมากกว่า 50% บริษัททั้งสองจะมีความสัมพันธ์ที่เรียกว่า “บริษัทในเครือ” (Affiliated company) โดยบริษัทที่ซื้อหุ้นจะกลายเป็นบริษัทใหญ่ (Parent company) บริษัทที่ขายหุ้นจะกลายเป็นบริษัทย่อย (Subsidiary company)

4. การซื้อสินทรัพย์สุทธิ (Acquisition of net assets) เป็นการรวมธุรกิจที่กิจการหนึ่งซื้อสินทรัพย์สุทธิของอีกกิจการหนึ่ง โดยไม่มีการซื้อหุ้นทุนของกิจการนั้น บริษัทผู้ซื้ออาจออกตราสารหนี้ หุ้นทุนหรือสินทรัพย์ต่าง ๆ ให้กับบริษัทผู้ขาย โดยบริษัทผู้

ขายก็ยังคงดำเนินกิจการอยู่ต่อไปเป็นหน่วยงานอิสระตามกฎหมาย การรวมธุรกิจ在这种情况下ไม่ทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบบริษัทใหญ่และบริษัทย่อย

วิธีการบัญชีในการรวมธุรกิจ

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 43 ได้กำหนดวิธีการบัญชีสำหรับการรวมธุรกิจไว้ 2 วิธี คือ

1. วิธีรวมส่วนได้เสีย (Pooling of interest method)
2. วิธีซื้อ (Purchase method)

บริษัทจะใช้วิธีรวมส่วนได้เสียในการบันทึกบัญชีก็ต่อเมื่อการรวมธุรกิจเข้าเงื่อนไขตามที่ระบุไว้ทุกประการ ถ้าหากการรวมธุรกิจไม่เข้าหลักเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งแล้ว กิจการก็ต้องใช้วิธีซื้อในการบันทึกบัญชีแทน

วิธีรวมส่วนได้เสีย

การรวมส่วนได้เสีย หมายถึง การรวมธุรกิจที่ผู้ถือหุ้นของกิจการแต่ละกิจการที่มารวมกันได้ร่วมกันควบคุมสินทรัพย์สุทธิและการดำเนินงานทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดของกิจการที่รวมแล้ว เพื่อ “ร่วมรับความเสี่ยงและประโยชน์” ที่จะเกิดจากกิจการที่รวมแล้วต่อไปในลักษณะที่ “ไม่สามารถระบุได้ว่าฝ่ายใดเป็นผู้ซื้อ” เนื่องจากไม่มีกิจการใดที่สามารถครอบงำกิจการอื่นได้

เงื่อนไขในการบันทึกบัญชีตามวิธีรวมส่วนได้เสีย

การร่วมรับความเสี่ยงและประโยชน์ตามวิธีรวมส่วนได้เสีย จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขทุกข้อดังนี้

1. เมื่อกิจการที่มารวมกันแลกเปลี่ยนหุ้นสามัญที่มีสิทธิออกเสียงอย่างเสมอภาคระหว่างกัน โดยต้องนำหุ้นสามัญที่มีสิทธิออกเสียงส่วนใหญ่หรือทั้งหมดมาแลกเปลี่ยนระหว่างกันหรือมารวมกัน
2. มูลค่ายุติธรรมของกิจการที่มารวมกันต้องไม่แตกต่างกันอย่างเป็นสาระสำคัญ
3. หลังจากการรวมธุรกิจ ผู้ถือหุ้นของแต่ละกิจการที่มารวมกันต้องคงไว้ซึ่งสิทธิออกเสียงและส่วนได้เสียในกิจการที่มารวมแล้วตามสัดส่วนเดิมหรือใกล้เคียงกับสัดส่วนเดิมที่มีอยู่ระหว่างกันก่อนการรวมธุรกิจ

นอกจากมาตรฐานบัญชีไทยแล้ว APB Opinion No.16 ยังได้กำหนดเงื่อนไขสำหรับการใช้วิธีรวมส่วนได้เสียไว้ 12 ข้อ โดยแบ่งเป็น 3 หัวข้อใหญ่ ดังนี้

ก. ลักษณะของกิจการที่มารวมกัน

1. แต่ละกิจการที่มารวมกันต้องเป็นหน่วยงานอิสระ คือต้องไม่เป็นบริษัทย่อยหรือแผนกใดแผนกหนึ่ง

ของอีกกิจการหนึ่ง ในช่วงระยะเวลา 2 ปี ก่อนเริ่ม
แผนการรวมธุรกิจ

2. แต่ละกิจการต้องมีความเป็นอิสระต่อกัน นับตั้งแต่
วันเริ่มแผนการรวมธุรกิจจนถึงวันที่การรวมธุรกิจ
แล้วเสร็จ ต้องไม่มีกิจการใดถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียง
ในอีกกิจการหนึ่งเกินกว่า 10%

ข. ลักษณะของการรวมส่วนได้

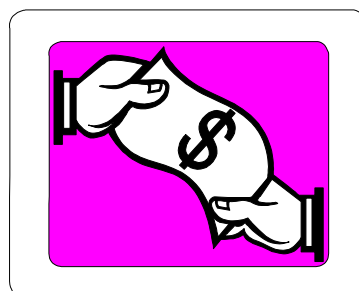
3. การรวมธุรกิจต้องสำเร็จตามแผนที่วางไว้ภายใน 1
ปี นับตั้งแต่เริ่มแผนการรวมธุรกิจ ยกเว้นสาเหตุ
ความล่าช้าเกิดจากสิ่งที่ยุติการไม่สามารถควบคุมได้
4. กิจการหนึ่งจะต้องเสนอและออกหุ้นสามัญแต่เพียง
อย่างเดียว เพื่อแลกเปลี่ยนกับหุ้นที่มีสิทธิออกเสียง
ทั้งหมด หรือ 90% ของอีกกิจการหนึ่ง ณ วันที่แผน
การรวมธุรกิจเสร็จสิ้นลง
5. กิจการใดกิจการหนึ่ง ต้องไม่เปลี่ยนแปลงส่วนได้
เสียในหุ้นสามัญที่มีสิทธิออกเสียงที่ได้จากการรวม
ธุรกิจ ภายในระยะเวลา 2 ปี ก่อนการเริ่มแผนการ
รวมธุรกิจ หรือระหว่างที่มีการรวมธุรกิจยังไม่เสร็จ
6. แต่ละกิจการหากได้รับหุ้นสามัญที่มีสิทธิออกเสียง
มาก็ต้องได้มาด้วยวัตถุประสงค์อื่นที่นอกเหนือจาก

การรวมธุรกิจ และต้องได้มาในจำนวนที่ไม่มากเกินไป
ปกติ ระหว่างวันที่เริ่มรวมกิจการจนงานเสร็จ

7. อัตราส่วนของส่วนได้เสียของผู้ถือหุ้นสามัญแต่ละคนในแต่ละกิจการที่มารวมกันยังคงเป็นไปตามอัตราส่วนเดิม อันเป็นผลมาจากการแลกเปลี่ยนหุ้นในการรวมธุรกิจ
8. ผู้ถือหุ้นในกิจการที่มารวมกัน จะต้องไม่มีสิทธิออกเสียงทันที
9. เมื่อการรวมธุรกิจเสร็จสิ้นลง จะต้องไม่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับการออกหุ้นทุนหรือค่าตอบแทนอื่นอีกในภายหน้า

ค. ต้องไม่มีแผนการที่กำหนดไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับ

10. กิจการที่มารวมกันจะต้องไม่ตกลงไถ่ถอน หรือซื้อหุ้นกลับคืน สำหรับหุ้นสามัญที่ออกให้เนื่องจากการรวมธุรกิจ
11. กิจการที่มารวมกันต้องไม่มีข้อตกลงทางการเงินเพื่อประโยชน์ของผู้ถือหุ้นเดิมของกิจการที่มารวมกัน

12. กิจกรรมที่มารวมกัน จะต้องไม่มีแผนที่จะขายสินทรัพย์ที่เป็นส่วนสำคัญของกิจกรรมที่รวมกัน ภายใน 2 ปี หลังจากการรวมธุรกิจเสร็จสิ้นลง

แนวทางปฏิบัติสำหรับวิธีรวมส่วนได้เสีย

ตามวิธีนี้สินทรัพย์และหนี้สินที่บันทึกไว้ในสมุดบัญชีของแต่ละกิจการก็จะกลายมาเป็นสินทรัพย์และหนี้สินของกิจการที่คงอยู่ โดยปกติแล้วกำไรสะสมของกิจการที่คงอยู่จะเท่ากับกำไรสะสมของแต่ละกิจการที่มารวมกัน

ยกเว้นกรณีที่มูลค่าหุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายของกิจการที่คงอยู่มากกว่าทุนที่นำมาลง [หุ้นสามัญ + ส่วนเกินมูลค่าหุ้น (ถ้ามี)] ของกิจการที่มารวมกัน เพราะส่วนต่างนี้จะต้องนำไปลดกำไรสะสมของกิจการที่มารวมกัน และกิจการที่คงอยู่ก็จะมีส่วนเกินมูลค่าหุ้น

ในทางกลับกัน ถ้ามูลค่าหุ้นที่ออกจำหน่ายของกิจการที่คงอยู่น้อยกว่าทุนที่นำมาลงของกิจการที่มารวมกัน ส่วนต่างนี้ถือว่าเป็นส่วนเกินมูลค่าหุ้นของกิจการที่คงอยู่ และผลรวมของกำไรสะสมของแต่ละกิจการ ก็จะกลายเป็นกำไรสะสมของกิจการที่คงอยู่

ตัวอย่างที่ 1.1 สมมติว่า บริษัท ก และบริษัท ข ตกลงรวมกิจการกันโดยวิธี Merger และบันทึกการรวมธุรกิจโดยวิธีรวมส่วนได้เสีย ส่วนของเจ้าของก่อนการรวมธุรกิจมีดังนี้

	<u>บริษัท ก</u>	<u>บริษัท ข</u>	<u>รวม</u>
หุ้นสามัญ-หุ้นละ 10 บาท	100,000	50,000	150,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	<u>10,000</u>	<u>20,000</u>	<u>30,000</u>
รวมทุนที่นำมาลง	110,000	70,000	180,000
กำไรสะสม	<u>50,000</u>	<u>30,000</u>	<u>80,000</u>
รวมส่วนของผู้ถือหุ้น	<u>160,000</u>	<u>100,000</u>	<u>260,000</u>

กรณีที่ 1

บริษัท ก เป็นบริษัทที่คงอยู่ออกหุ้นสามัญ 5,000 หุ้น เพื่อแลกกับสินทรัพย์สุทธิของบริษัท ข

สินทรัพย์สุทธิ	100,000
หุ้นสามัญ @ 10 บาท	50,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	20,000
กำไรสะสม	30,000

(บันทึกการออกหุ้นสามัญ 5,000 หุ้น ในการรวมธุรกิจกับบริษัท ข ตามวิธีรวมส่วนได้เสีย)

บริษัท ข จะเลิกกิจการและบันทึกบัญชีดังนี้

หุ้นสามัญ @ 10 บาท	50,000	
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	20,000	
กำไรสะสม	30,000	
สินทรัพย์สุทธิ		100,000

(บันทึกการปิดบัญชีเพื่อรวมกิจการกับบริษัท ก)

กรณีที่ 2

บริษัท ก เป็นบริษัทที่คงอยู่ ออกหุ้นสามัญ 7,000 หุ้น เพื่อแลกกับสินทรัพย์สุทธิของบริษัท ข บริษัท ก จะบันทึกการรวมส่วนได้ดังนี้

สินทรัพย์สุทธิ	100,000	
หุ้นสามัญ @ 10 บาท		70,000
กำไรสะสม		30,000

(บันทึกการออกหุ้นสามัญ 7,000 หุ้น ในการรวมธุรกิจกับบริษัท ข ตามวิธีรวมส่วนได้เสีย)

กรณีที่ 3

บริษัท ก เป็นบริษัทที่คงอยู่ ออกหุ้นสามัญ 9,000 หุ้น เพื่อแลกกับสินทรัพย์สุทธิของบริษัท ข การบันทึกรายการในสมุดบัญชีของบริษัท ก จะเป็นดังนี้

สินทรัพย์สุทธิ	100,000	
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	10,000	
หุ้นสามัญ @ 10 บาท		90,000
กำไรสะสม		20,000
(บันทึกการออกหุ้นสามัญ 9,000 หุ้น ในการรวมธุรกิจกับบริษัท ข ตามวิธีรวมส่วนได้เสีย)		

กรณีที่ 4

บริษัท ค ออกหุ้นสามัญ 15,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท ให้บริษัท ก 10,000 หุ้น และให้บริษัท ข 5,000 หุ้น เพื่อแลกกับสินทรัพย์สุทธิ ในกรณีนี้ส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท ค จะเหมือนกับของ บริษัท ก ในกรณีที่ 1 บริษัท ค จะบันทึกบัญชีดังนี้

สินทรัพย์สุทธิ	260,000	
หุ้นสามัญ @ 10 บาท		150,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ		30,000
กำไรสะสม		80,000
(บันทึกการออกหุ้นสามัญให้บริษัท ก 10,000 หุ้น และให้บริษัท ข 5,000 หุ้น ในการรวมธุรกิจตามวิธีรวมส่วนได้เสีย)		

กรณีที่ 5

บริษัท ค ออกหุ้นสามัญ 17,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท ให้บริษัท ก 11,000 หุ้น และให้บริษัท ข 6,000 หุ้น เพื่อแลก

กับสินทรัพย์สุทธิ ส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท ค ในกรณีนี้จะเหมือนกับของบริษัท ก ในกรณีที่ 2 บริษัท ค จะบันทึกรายการในสมุดบัญชีดังนี้

สินทรัพย์สุทธิ	260,000	
หุ้นสามัญ @ 10 บาท		170,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ		10,000
กำไรสะสม		80,000

(บันทึกการออกหุ้นสามัญให้บริษัท ก 11,000 หุ้น และให้บริษัท ข 6,000 หุ้นในการรวมธุรกิจตามวิธีรวมส่วนได้เสีย)

กรณีที่ 6

บริษัท ค ออกหุ้นสามัญ 19,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท ให้บริษัท ก 12,000 หุ้น และให้บริษัท ข 7,000 หุ้น เพื่อแลกกับสินทรัพย์สุทธิ ส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท ค ในกรณีนี้จะเหมือนกับของบริษัท ก ในกรณีที่ 3 บริษัท ค จะบันทึกรายการในสมุดบัญชีดังนี้

สินทรัพย์สุทธิ	260,000	
หุ้นสามัญ @ 10 บาท		190,000
กำไรสะสม		70,000

(บันทึกการออกหุ้นสามัญให้บริษัท ก 12,000 หุ้น และให้บริษัท ข 7,000 หุ้น ในการรวมธุรกิจตามวิธีรวมส่วนได้เสีย)

ตารางแสดงงบดุลโดยสรุปของการรวมธุรกิจทั้ง 6 กรณี ตามวิธี รวมส่วนได้เสีย

	Merger			Consolidation		
	สมุดบัญชีของบริษัท ก.			สมุดบัญชีของบริษัท ค		
	กรณีที่ 1	กรณีที่ 2	กรณีที่ 3	กรณีที่ 4	กรณีที่ 5	กรณีที่ 6
สินทรัพย์สุทธิ	<u>260,000</u>	<u>260,000</u>	<u>260,000</u>	<u>260,000</u>	<u>260,000</u>	<u>260,000</u>
หุ้นสามัญ	150,000	170,000	190,000	150,000	170,000	190,000
ส่วนเกิน						
มูลค่าหุ้น	30,000	10,000	-	30,000	10,000	-
กำไรสะสม	<u>80,000</u>	<u>80,000</u>	<u>70,000</u>	<u>80,000</u>	<u>80,000</u>	<u>70,000</u>
รวมส่วนของ						
ผู้ถือหุ้น	<u>260,000</u>	<u>260,000</u>	<u>260,000</u>	<u>260,000</u>	<u>260,000</u>	<u>260,000</u>

หุ้นซื้อคืนในการรวมส่วนได้เสีย

บริษัทที่จำหน่ายหุ้นซื้อคืนในการรวมส่วนได้ ควรจะไถ่ถอน (Retired) หุ้นเหล่านั้นก่อน และบันทึกไว้เปรียบเสมือนเป็นหุ้นที่ยังไม่ออกจำหน่าย

หุ้นที่ถือระหว่างบริษัทที่มารวมกัน

- ถ้าเป็นการลงทุนซื้อหุ้นของบริษัทคงอยู่โดยบริษัทอื่น หุ้นจำนวนนี้จะต้องถูกไถ่ถอนและคืนให้แก่บริษัทที่คงอยู่ในลักษณะของหุ้นซื้อคืนของกิจการรวม
- ถ้าเป็นการลงทุนซื้อหุ้นในบริษัทอื่นโดยบริษัทที่คงอยู่ หุ้นจำนวนนี้จะต้องถูกไถ่ถอนในการรวมธุรกิจ

ตัวอย่างที่ 1.2 สมมติว่า บริษัท ก ลงทุนซื้อหุ้นสามัญของบริษัท ข จำนวน 200 หุ้น ในราคาหุ้น 3,000 บาท บริษัท ก และบริษัท ข จะรวมกิจการแบบ Merger

	บริษัท ก	บริษัท ข
เงินลงทุนในบริษัท ข	3,000	-
สินทรัพย์อื่น	197,000	300,000
รวม	200,000	300,000
หุ้นสามัญ @ 10 บาท	100,000	200,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	50,000	30,000
กำไรสะสม	50,000	70,000
รวม	200,000	300,000

ถ้าบริษัท ก เป็นบริษัทที่คงอยู่ และออกหุ้นสามัญ 19,800 หุ้น ให้บริษัท ข (อัตราแลกเปลี่ยนหุ้น 1:1) บริษัท ก จะบันทึกในสมุดบัญชี ดังนี้

สินทรัพย์สุทธิ	300,000
หุ้นสามัญ @ 10 บาท	198,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	29,000
กำไรสะสม	70,000
เงินลงทุนในบริษัท ข	3,000

(บันทึกการรวมธุรกิจกับบริษัท ข)

ถ้าบริษัท ข เป็นบริษัทที่คงอยู่ และออกหุ้นสามัญ 10,000 หุ้น เพื่อแลกกับหุ้นสามัญของบริษัท ก 10,000 หุ้น (อัตราแลกเปลี่ยน 1:1) บริษัท ข จะบันทึกรายการรวมธุรกิจแบบ Merger ตามวิธีรวมส่วนได้เสียในสมุดบัญชี ดังนี้

สินทรัพย์สุทธิ	197,000	
หุ้นซื้อคืน	3,000	
หุ้นสามัญ @ 10 บาท		100,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ		50,000
กำไรสะสม		50,000

การรายงานผลการดำเนินงานตามวิธีรวมส่วนได้เสีย

งบการเงินของกิจการรวมจะถูกจัดทำขึ้นเปรียบเสมือนกับว่าบริษัทต่าง ๆ ได้รวมกันตั้งแต่ตอนต้นปี หมายความว่า ผลการดำเนินงานของกิจการจะเหมือนกันไม่ว่าการรวมธุรกิจที่เกิดขึ้นเมื่อใด (ต้นปี กลางปี หรือสิ้นปี) รายได้และค่าใช้จ่ายที่บันทึกไว้ในระหว่างงวดบัญชีก่อนหน้าการรวมธุรกิจ ก็จะถูกโอนมาบันทึกไว้ในสมุดบัญชีของกิจการที่คงอยู่ เมื่อการรวมธุรกิจสิ้นสุดลง

ตัวอย่างที่ 1.3 การบันทึกบัญชีเมื่อมีการรวมส่วนได้เสีย ณ กลางปีการเงิน มีดังนี้

บริษัท ก และบริษัท ข รวมส่วนได้เสียกันเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 25+5 งบทดลองของบริษัททั้งสอง ณ วันที่ 30 มิถุนายน 25+5 ปรากฏดังนี้

	บริษัท ก	บริษัท ข
สินทรัพย์	750,000	290,000
ค่าใช้จ่าย	<u>150,000</u>	<u>60,000</u>
รวมเดบิต	<u>900,000</u>	<u>350,000</u>
หุ้นสามัญ @ 10 บาท	500,000	200,000
กำไรสะสม	200,000	50,000
รายได้	<u>200,000</u>	<u>100,000</u>
รวมเครดิต	<u>900,000</u>	<u>350,000</u>

กรณีที่ 1 Merger บริษัท ก ซึ่งเป็นบริษัทที่คงอยู่ ออกหุ้นสามัญ 22,000 หุ้น ราคามูลค่าหุ้นละ 10 บาท เพื่อแลกกับสินทรัพย์สุทธิของบริษัท ข ในวันที่ 1 กรกฎาคม 25+5 การบันทึกรายการในสมุดบัญชีของบริษัท ก มีดังนี้

1 ก.ค.25+5	สินทรัพย์	290,000
	ค่าใช้จ่าย	60,000
	หุ้นสามัญ	220,000
	กำไรสะสม	30,000
	รายได้	100,000

(บันทึกการออกหุ้นสามัญ 22,000 หุ้น ในการรวมธุรกิจกับบริษัท ข)

งบทดลองของบริษัท ก ทั้งนี้หลังจากการบันทึกรายการรวมธุรกิจเสร็จสิ้นลงมีดังนี้

	<u>เดบิต</u>	<u>เครดิต</u>
สินทรัพย์	1,040,000	
ค่าใช้จ่าย	210,000	
หุ้นสามัญ		720,000
กำไรสะสม		230,000
รายได้		<u>300,000</u>
	<u>1,250,000</u>	<u>1,250,000</u>

ข้อสังเกต กำไรสะสมรวมของบริษัท ก และบริษัท ข จำนวน 250,000 บาท จะลดลง 20,000 บาท เนื่องจากหุ้นสามัญของบริษัทที่คงอยู่ (720,000 บาท) มากกว่าทุนที่นำมาลงของบริษัทที่มารวมกัน (700,000 บาท)

กรณีที่ 2 Consolidation บริษัท ก และบริษัท ข ตกลงรวมกิจการกันแบบ Consolidation โดยตั้งบริษัท ค ขึ้นมาดำเนินงานเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 25+5 บริษัท ค ออกหุ้นสามัญ 72,000 หุ้น ราคามูลค่าหุ้นละ 10 บาท เพื่อแลกกับสินทรัพย์สุทธิของบริษัท ก และบริษัท ข โดยจัดแบ่งหุ้นให้บริษัท ก และบริษัท ข 50,000 หุ้น และ 22,000 หุ้น ตามลำดับ

บริษัท ค จะบันทึกการรวมส่วนได้ ดังนี้

1 ก.ค.

25+5	สินทรัพย์	1,040,000	
	ค่าใช้จ่าย	210,000	
	หุ้นสามัญ @ 10 บาท		720,000
	กำไรสะสม		230,000
	รายได้		300,000

(บันทึกการออกหุ้นสามัญ จำนวน 72,000 หุ้น ให้แก่บริษัท ก และบริษัท ข)

ค่าใช้จ่ายในการรวมธุรกิจ

1. ค่าใช้จ่ายในการรวมธุรกิจทางตรง (*Direct acquisition cost*) มักเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้กับบุคคลที่สาม เช่น ค่าธรรมเนียมผู้สอบบัญชี ค่าธรรมเนียมที่ปรึกษากฎหมาย
2. ค่าใช้จ่ายในการรวมธุรกิจทางอ้อม (*Indirect acquisition cost*) เป็นการจัดสรรต้นทุนภายในองค์กรซึ่งอาจมีอยู่แม้ไม่ได้มีการรวมธุรกิจ ต้นทุนนี้สะท้อนให้เห็นเวลาที่ฝ่ายบริหารใช้ไปในกิจกรรมการรวมธุรกิจ
3. ค่าใช้จ่ายในการออกหุ้น (*Security issuance cost*) หมายถึงถึงค่าใช้จ่ายในการออกหุ้นกู้และหุ้นสามัญ

วิธีรวมส่วนได้เสีย จะถือว่าค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการรวมธุรกิจทั้งหมดเป็น “ค่าใช้จ่ายในการรวมธุรกิจ” ของบริษัทในงวดที่มีค่าใช้จ่ายนั้นๆ เกิดขึ้น

วิธีซื้อ

การรวมธุรกิจที่ใช้วิธีซื้อในการบันทึกบัญชีจะเกิดขึ้นเมื่อกิจการหนึ่งเข้าควบคุมอีกกิจการหนึ่งทำให้สามารถ “ระบุได้ว่ากิจการใดเป็นผู้ซื้อ” ในกรณีที่กิจการหนึ่งซื้อหุ้นทุนที่มีสิทธิออกเสียงในอีกกิจการหนึ่งเกินกว่ากึ่งหนึ่งให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ซื้อมีอำนาจควบคุมกิจการที่ซื้อ มา เช่น กิจการหนึ่งซื้อหุ้นทุนที่มีสิทธิออกเสียงของกิจการหนึ่งเกิน 50%

หากซื้อหุ้นทุนไม่ถึง 50% แต่มีอำนาจตามข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้ ก็สามารถวิธีซื้อในการบันทึกบัญชีได้ เช่น

- มีอำนาจในการออกเสียงเกิน 50% เนื่องจากมีข้อตกลงกับผู้ลงทุนอื่น
- มีอำนาจแต่งตั้งหรือถอนถอนบุคคลส่วนใหญ่ซึ่งทำหน้าที่เป็นกรรมการบริษัทหรือผู้บริหารอื่นที่มีหน้าที่เทียบเท่ากรรมการบริษัท
- อำนาจในการออกเสียงส่วนใหญ่ในการประชุมคณะกรรมการบริษัทหรือคณะผู้บริหารอื่นที่มีหน้าที่เทียบเท่าคณะกรรมการบริษัท

ดังนั้นการรวมธุรกิจอื่น ๆ ทั้งหมดที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของการรวมส่วนได้เสีย จะต้องบันทึกบัญชีด้วย วิธีซื้อ

ผู้ซื้อต้องบันทึกต้นทุนการซื้อธุรกิจด้วยราคาทุน ราคาทุนหมายถึงจำนวนเงินสด รายการเทียบเท่าเงินสด หรือมูลค่ายุติธรรมของสิ่งตอบแทนซึ่งผู้ซื้อมอบให้ ณ วันที่มีการแลกเปลี่ยน นอกจากนี้ราคาทุนในการซื้อธุรกิจยังรวมรายการที่เกี่ยวข้องโดยตรงทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการซื้อธุรกิจ

ตัวอย่างที่ 1.4 สมมติว่าเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 25+5 บริษัท ก ซื้อกิจการบริษัท ข โดยการออกหุ้นสามัญ 100,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท สำหรับสินทรัพย์สุทธิของบริษัท ข มูลค่ายุติธรรมของหุ้นสามัญของบริษัท ก ในวันนั้นเท่ากับ 16 บาทต่อหุ้น

ค่าใช้จ่ายทางตรงในการรวมกิจการประกอบด้วย :

ค่าธรรมเนียมตลาดหลักทรัพย์ฯ	5,000 บาท
ค่าธรรมเนียมนักบัญชีในการติดต่อกับ	
ตลาดหลักทรัพย์ ฯ	10,000 บาท
ต้นทุนในการพิมพ์และออกใบหุ้น	25,000 บาท
ค่าธรรมเนียมสำหรับผู้ดำเนินการและ	
ที่ปรึกษาในการรวมธุรกิจ	<u>80,000 บาท</u>
รวม	<u>120,000 บาท</u>

การบันทึกรายการในสมุดบัญชีของบริษัท ก จะเป็นดังนี้ :
บาท

เงินลงทุนในบริษัท ข	1,600,000	
หุ้นสามัญ @ 10 บาท		1,000,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ		600,000
(บันทึกการออกหุ้นสามัญ 100,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท มูลค่ายุติธรรมหุ้นละ 16 บาท)		

เงินลงทุนในบริษัท ข	80,000	
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	40,000	
เงินสด (หรือสินทรัพย์อื่นๆ)		120,000
(บันทึกค่าใช้จ่ายในการรวมกิจการกับบริษัท ข โดยเป็นค่าธรรมเนียมสำหรับผู้ดำเนินการและที่ปรึกษาในการรวมกิจการ 80,000 บาท และเป็นค่าจดทะเบียนและออกจำหน่ายหุ้น 40,000 บาท)		

ต้นทุนทั้งหมดในการซื้อบริษัท ข เท่ากับ 1,680,000 บาท

ตามตัวอย่างที่ 1.4 ถ้าบริษัท ข ล้มเลิกกิจการไป สินทรัพย์สุทธิของบริษัท ข ก็จะถูกบันทึกไว้ในสมุดบัญชีของบริษัท ก ตามมูลค่ายุติธรรม ส่วนเกินของเงินลงทุนที่จ่ายซื้อกับมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์สุทธิ จะถูกบันทึกไว้ในบัญชีค่าความนิยม (Goodwill) บัญชีเงินลงทุนในบริษัท ข จะปิดพร้อมกับการรับโอนสินทรัพย์และหนี้สินต่างๆ ตามมูลค่ายุติธรรมซึ่งบริษัท ก จะบันทึกบัญชีดังนี้

ลูกหนี้	XXX	
สินค้าคงเหลือ	XXX	
โรงงาน	XXX	
ค่าความนิยม	XXX	
เจ้าหนี้		XXX
ตัวเงินจ่าย		XXX
เงินลงทุนในบริษัท ข		1,680,000

(บันทึกการโอนบัญชีเงินลงทุนในบริษัท ข จำนวน 1,680,000 บาท และรับโอนสินทรัพย์และหนี้สินต่างๆ ตามมูลค่ายุติธรรม และบันทึกส่วนเกินไว้ในบัญชีค่าความนิยม)

การคำนวณและการบันทึกค่าความนิยม

ค่าความนิยม คือการจ่ายซื้อกำไรในส่วนที่คาดว่าจะสูงกว่ากำไรตามปกติ กำไรที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต (Expected future income) ของบริษัทที่ซื้อจะนำไปเปรียบเทียบกับกำไรตามปกติ (Normal income) ของอุตสาหกรรม

กำไรตามปกติ = อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของ

อุตสาหกรรม × มูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์
(ไม่หักหนี้สิน) ของบริษัทที่ซื้อ

สินทรัพย์ของบริษัทที่ซื้อจะต้องรวมสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ระบุได้ เช่น สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ เป็นต้น แต่ไม่รวมค่าความนิยม

ตัวอย่างที่ 1.5 ต่อไปนี้เป็นการคำนวณกำไรส่วนที่สูงกว่ากำไรตามปกติของบริษัท ข

กำไรโดยเฉลี่ยในอนาคตที่คาดไว้	42,000	บาท
<u>หัก</u> ผลตอบแทนตามปกติของสินทรัพย์:		
มูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ที่ระบุได้	330,000	
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์		
โดยเฉลี่ยของอุตสาหกรรม	10%	
ผลตอบแทนจากสินทรัพย์โดยเฉลี่ย	33,000	
กำไรที่คาดว่าจะสูงกว่าปกติ	9,000	

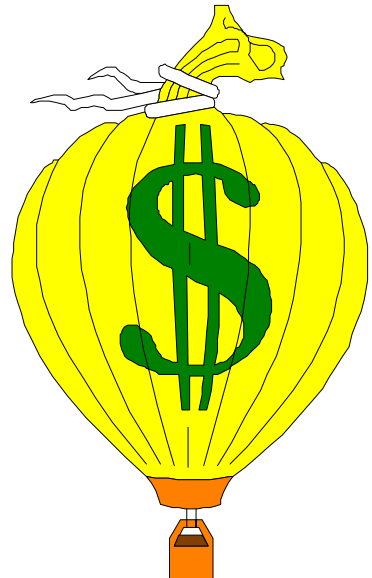
การนำกำไรที่คาดว่าจะสูงกว่าปกติไปใช้ในการคำนวณค่าความนิยมมีหลายวิธี ดังนี้

- กำหนดเวลาที่จะจ่ายกำไรส่วนที่เกินกว่าปกติ แล้วนำไปคูณกับกำไรส่วนเกิน เช่น ผู้ซื้อเสนอที่จ่ายกำไรส่วนเกินกว่าปกติเป็นเวลา 4 ปี ค่าความนิยมจะเท่ากับ $9,000 \times 4 \text{ ปี} = 36,000$ บาท
- กำไรส่วนเกินถือว่าเป็นงวด ผู้ซื้อที่มองโลกในแง่ดีอาจคาดคะเนว่ากำไรนี้จะเกิดขึ้นตลอดไป ถ้าเป็นเช่นนั้นผู้ซื้อจะตั้งกำไรส่วนเกินขึ้นเป็นทุน (Capitalize) ด้วยอัตราผลตอบแทนของอุตสาหกรรม ตามสูตรต่อไปนี้

$$\begin{aligned} \text{ค่าความนิยม} &= \frac{\text{กำไรส่วนที่เกินปกติต่อปี}}{\text{อัตราผลตอบแทนปกติของอุตสาหกรรม}} \\ &= 9,000 / 0.10 = 90,000 \text{ บาท} \end{aligned}$$

3. วิธีนี้ถือว่าปัจจัยที่จะก่อให้เกิดกำไรส่วนเกินจำกัดด้วยเวลา เช่น กำหนดเวลาไว้ 10 ปี เป็นต้น ดังนั้น ผู้ซื้อจะคำนวณค่าความนิยม ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ค่าความนิยม} &= \text{มูลค่าปัจจุบันของกำไรส่วนเกิน 9,000 บาท ต่อปีสำหรับระยะเวลา 10 ปี ณ อัตราผลตอบแทน 10\%} \\ &= 9,000 \times \text{PVIFA}^1_{10\%, 10} \\ &= 9,000 \times 6.145 \\ &= 55,305 \text{ บาท} \end{aligned}$$

¹ Present Value Interest Factor Annuity คือมูลค่าปัจจุบันของเงินงวดที่ได้รับเท่า ๆ กันในอนาคต

การกระจายราคาทุนในการรวมธุรกิจตามวิธีซื้อ

ขั้นตอนแรกในการกระจายต้นทุนของเงินลงทุน คือ การกำหนดมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ทั้งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตน รวมทั้งหนี้สินที่ได้มาทั้งหมด

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 43 ย่อหน้า 39 ได้กำหนดแนวทางในการกำหนดมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ และหนี้สินต่าง ๆ ไว้ดังนี้

- ☐ หลักทรัพย์ในความ
ต้องการของตลาด - มูลค่ายุติธรรมในปัจจุบันของหลัก
ทรัพย์นั้น
- ☐ หลักทรัพย์ที่ไม่อยู่ใน
ความต้องการของตลาด - ประมาณมูลค่าโดยพิจารณาอัตรา
ส่วนของมูลค่ายุติธรรมต่อกำไร
อัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล
และอัตราการเติบโตที่คาดไว้ของ
หลักทรัพย์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน
- ☐ ลูกหนี้ - มูลค่าปัจจุบันของจำนวนที่จะได้รับ
สุทธิจากค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและ
ค่าใช้จ่ายในการเก็บหนี้ คิดลดด้วย
อัตราดอกเบี้ยปัจจุบันที่เหมาะสม
- ☐ สินค้าสำเร็จรูป - ราคาขายหักค่าใช้จ่ายในการขายกับ
กำไรปกติ

- งานระหว่างทำ
 - ราคาขายสินค้าสำเร็จรูปหักต้นทุนการผลิตที่จะเกิดขึ้นจนสินค้าเสร็จค่าใช้จ่ายในการขายและกำไรปกติ
- วัตถุดิบ
 - ราคาเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน
- โรงงานและอุปกรณ์
 - มูลค่ายุติธรรม (ใช้การประเมินราคา)
 - ราคาเปลี่ยนแปลงหักค่าเสื่อมราคาสะสมที่คำนวณจากราคาเปลี่ยนแปลง (กรณีไม่มีมูลค่ายุติธรรม)
- สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน
 - อ้างอิงกับตลาดซื้อขายคล่อง²
 - ใช้เกณฑ์ที่สะท้อนถึงจำนวนที่กิจการจะต้องจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งสินทรัพย์นั้น (หากไม่มีตลาดซื้อขายคล่อง)
- หนี้สิน
 - มูลค่าปัจจุบันของจำนวนเงินที่ต้องจ่ายตามเงื่อนไขคิดลดด้วยอัตราดอกเบี้ยปัจจุบันที่เหมาะสม

² หมายถึงตลาดที่มีคุณสมบัติทุกข้อดังต่อไปนี้

- ก) รายการที่ซื้อขายในตลาดต้องมีลักษณะเหมือนกัน
- ข) ต้องมีผู้เต็มใจซื้อและขายตลอดเวลาทำการ
- ค) ต้องเปิดเผยราคาต่อสาธารณชน

กรณีราคาทุนที่จ่ายซื้อสูงกว่ามูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์สุทธิ

สินทรัพย์และหนี้สินต่าง ๆ จะถูกรับโอนมาในมูลค่ายุติธรรม ส่วนเกินของราคาทุนที่สูงกว่ามูลค่ายุติธรรมจะถือเป็นค่าความนิยม (Goodwill) ซึ่งจะต้องตัดจำหน่ายให้หมดภายในระยะเวลาที่สินทรัพย์นั้นให้ประโยชน์แต่ต้องไม่เกิน 20 ปี ยกเว้นกรณีผู้ซื้อสามารถอธิบายปัจจัยที่กำหนดอายุการให้ประโยชน์เกินกว่า 20 ปี ได้อย่างมีเหตุผล

การแสดงรายการค่าความนิยม

ผู้ซื้อต้องแสดงค่าความนิยมในงบดุลด้วยราคาทุนหักค่าตัดจำหน่ายสะสมและค่าเผื่อการด้อยค่า

กรณีมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์สุทธิสูงกว่าราคาทุนที่จ่ายซื้อ

ผลต่างที่เกิดขึ้นเรียกว่า ค่าความนิยมติดลบ (Negative goodwill) มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 43 กำหนดให้ ผู้ซื้อต้องรับรู้ส่วนของค่าความนิยมติดลบที่สัมพันธ์กับผลขาดทุนและค่าใช้จ่ายในอนาคตเป็น “รายได้ในงบกำไรขาดทุน” เมื่อผู้ซื้อรับรู้ผลขาดทุนและค่าใช้จ่ายนั้น ผลขาดทุนและค่าใช้จ่ายในอนาคตคือรายการที่เป็นไปตามข้อกำหนดทุกข้อต่อไปนี้

1. เป็นผลขาดทุนและค่าใช้จ่ายที่ผู้ซื้อคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต
2. ต้องระบุอยู่ในแผนการซื้อธุรกิจของผู้ซื้อ
3. สามารถวัดมูลค่าได้อย่างน่าเชื่อถือ
4. ไม่ถือเป็นหนี้สินที่ระบุได้ ณ วันที่ซื้อ

ผู้ซื้อต้องรับรู้ส่วนของค่าความนิยมติดลบที่ไม่สัมพันธ์กับผลขาดทุนและค่าใช้จ่ายในอนาคตเป็นรายได้ในงบกำไรขาดทุน ดังต่อไปนี้

1. รับรู้จำนวนค่าความนิยมติดลบที่ไม่สูงกว่ามูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ที่ไม่เป็นตัวเงินที่ระบุได้เป็นรายได้ตามเกณฑ์ที่เป็นระบบตลอดอายุการใช้งานและอายุการให้ประโยชน์ที่เหลืออยู่ของสินทรัพย์เสื่อมสภาพที่ระบุได้โดยใช้จำนวนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของอายุการใช้งานและอายุการให้ประโยชน์
2. รับรู้จำนวนค่าความนิยมติดลบที่สูงกว่ามูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ที่ไม่เป็นตัวเงินที่ระบุได้เป็นรายได้ทันที

การแสดงรายการค่าความนิยมติดลบ

ผู้ซื้อต้องจัดประเภทค่าความนิยมติดลบเป็นสินทรัพย์เช่นเดียวกับการจัดประเภทค่าความนิยม แต่ต้องแสดงเป็น “รายการหักจากสินทรัพย์ในงบดุล”

มาตรฐานการบัญชีสหรัฐอเมริกากำหนดให้นำค่าความนิยมติดลบไปลดมูลค่าสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน ยกเว้นเงินลงทุนระยะยาวในหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด ตามสัดส่วนของมูลค่ายุติธรรม

ถ้าส่วนเกินนี้นำไปลดมูลค่าสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน จนมีค่าเป็นศูนย์แล้ว และยังมีบางส่วนเหลืออยู่อีก ส่วนที่เหลืออยู่นี้ให้แสดงไว้เป็น Deferred credit และ ตัดจำหน่ายเป็นรายได้ประจำงวด ภายในระยะเวลาที่ได้รับประโยชน์ โดยระยะเวลาตัดจำหน่ายที่กำหนดไว้ไม่เกิน 40 ปี

ตัวอย่างที่ 1.6 บริษัท ก ซื้อสินทรัพย์สุทธิของบริษัท ข ในการรวมธุรกิจตามวิธีซื้อ เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 25+5 สินทรัพย์และหนี้สินของบริษัท ข ณ วันนั้นแสดงตามราคาตามบัญชี และ ราคาตลาด ดังนี้

สินทรัพย์ :	ราคาตามบัญชี	มูลค่ายุติธรรม
เงินสด	50,000	50,000
ลูกหนี้สุทธิ	150,000	140,000
สินค้ำคงเหลือ	200,000	250,000
ที่ดิน	50,000	100,000
อาคารสุทธิ	300,000	500,000
อุปกรณ์สุทธิ	250,000	350,000
สิทธิบัตร	—	50,000
รวมสินทรัพย์	<u>1,000,000</u>	<u>1,440,000</u>

หนี้สิน :

เจ้าหนี้	60,000	60,000
ตัวเงินจ่าย	150,000	135,000
หนี้สินอื่น	<u>40,000</u>	<u>45,000</u>
รวมหนี้สิน	<u>250,000</u>	<u>240,000</u>
สินทรัพย์สุทธิ	<u>750,000</u>	<u>1,200,000</u>

กรณีที่ 1 ค่าความนิยม (ราคาหุ้นที่จ่ายซื้อสูงกว่ามูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์สุทธิ)

บริษัท ก จ่ายเงินสด 400,000 บาท และออกหุ้นสามัญ 50,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท และมูลค่ายุติธรรมหุ้นละ 20 บาท สำหรับสินทรัพย์สุทธิของบริษัท ข การบันทึกการรวมธุรกิจ ในสมุดของบริษัท ก ณ วันที่ 27 ธันวาคม 25+5 มีดังนี้

เงินลงทุนในบริษัท ข	1,400,000	
เงินสด		400,000
หุ้นสามัญ @ 10 บาท		500,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ		500,000

(บันทึกการออกหุ้นสามัญ 50,000 หุ้น ราคามูลค่าหุ้นละ 10 บาท และการจ่ายเงินสด 400,000 บาท เพื่อรวมกิจการกับบริษัท ข ตามวิธีซื้อ)

เงินสด	50,000	
ลูกหนี้สุทธิ	140,000	
สินค้าคงเหลือ	250,000	
ที่ดิน	100,000	
อาคาร	500,000	
อุปกรณ์	350,000	
สิทธิบัตร	50,000	
ค่าความนิยม	200,000	
เจ้าหนี้		60,000
ตั๋วเงินจ่าย		135,000
หนี้สินอื่น		45,000
เงินลงทุนในบริษัท ข		1,400,000

(กระจายราคาหุ้นที่จ่ายซื้อบริษัท ข ให้กับสินทรัพย์และหนี้สินตามมูลค่ายุติธรรมและบันทึกค่าความนิยม)

กรณีที่ 2 ค่าความนิยมติดลบ (มูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์สุทธิสูงกว่าราคาหุ้นที่จ่ายซื้อ)

บริษัท ก ออกหุ้นสามัญ 40,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท มูลค่ายุติธรรมหุ้นละ 20 บาท และออกตั๋วเงินจ่าย 10% ระยะเวลา 5 ปี มูลค่า 200,000 บาท บริษัท ก บันทึกบัญชีดังนี้

เงินลงทุนในบริษัท ข	1,000,000	
หุ้นสามัญ @ 10 บาท		400,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ		400,000
ตัวเงินจ่าย 10%		200,000
(บันทึกการรวมกิจการกับบริษัท ข ตามวิธีซื้อ)		
เงินสด	50,000	
ลูกหนี้สุทธิ	140,000	
สินค้าคงเหลือ	250,000	
ที่ดิน	80,000	
อาคาร	400,000	
อุปกรณ์	280,000	
สิทธิบัตร	40,000	
เจ้าหนี้		60,000
ตัวเงินจ่าย		135,000
หนี้สินอื่น		45,000
เงินลงทุนในบริษัท ข		1,000,000
(กระจายราคาทุนที่จ่ายซื้อบริษัท ข ให้กับสินทรัพย์และหนี้สิน)		

ในกรณีนี้ส่วนเกินของมูลค่ายุติธรรมที่สูงกว่าราคาทุน 200,000 บาท จะนำไปลดมูลค่าสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนตามสัดส่วนของมูลค่ายุติธรรม ดังนี้

	มูลค่ายุติธรรม ของสินทรัพย์ไม่ หมุนเวียน	หัก 20% (ส่วนเกิน 200,000บาท/มูลค่า ยุติธรรม 1,000,000 บาท)	สินทรัพย์ไม่หมุน เวียน ภายหลังการปรับ ปรุง
ที่ดิน	100,000	20,000	80,000
อาคาร	500,000	100,000	400,000
อุปกรณ์	350,000	70,000	280,000
สิทธิบัตร	50,000	10,000	40,000
	<u>1,000,000</u>	<u>200,000</u>	<u>800,000</u>

ตัวอย่างที่ 1.7 แสดงการเปรียบเทียบการบันทึกบัญชีตามวิธีรวม
ส่วนได้เสียและวิธีซื้อ

งบทดลองเปรียบเทียบของบริษัท ก และบริษัท ข ณ วันที่ 30
ธันวาคม 25+6 ก่อนการรวมธุรกิจ มีดังนี้

	บริษัท ก	บริษัท ข	มูลค่ายุติ ธรรม
	ราคาตามบัญชี	ราคาตาม บัญชี	
เงินสด	475,000	125,000	125,000
ลูกหนี้-สุทธิ	600,000	300,000	300,000
สินค้าคงเหลือ	800,000	200,000	250,000
โรงงานและอุปกรณ์-สุทธิ	1,200,000	350,000	450,000
ต้นทุนสินค้าขาย	1,000,000	325,000	
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	325,000	100,000	
รวมเดบิต	<u>4,400,000</u>	<u>1,400,000</u>	

(ต่อ)	บริษัท ก		บริษัท ข	
	ราคาตามบัญชี	ราคาตามบัญชี	มูลค่ายุติธรรม	
เจ้าหนี้	300,000	180,000	180,000	
หนี้สินอื่นๆ	200,000	120,000	120,000	
หุ้นสามัญ @ 10 บาท	1,500,000	500,000		
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	200,000	40,000		
กำไรสะสม	650,000	110,000		
ขาย	<u>1,550,000</u>	<u>450,000</u>		
รวมเครดิต	<u>4,400,000</u>	<u>1,400,000</u>		

- บริษัท ก และบริษัท ข รวมธุรกิจกันโดยวิธี Merger เสร็จสิ้นลงเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 25+6
- บริษัท ก ซึ่งเป็นบริษัทที่คงอยู่ ได้ออกหุ้นสามัญ 50,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท ซึ่งมูลค่ายุติธรรมในขณะนั้นเท่ากับ 885,000 บาท เพื่อแลกกับสินทรัพย์สุทธิของบริษัท ข
- บริษัท ก ยังได้จ่ายค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนและออกจำหน่ายหุ้นสามัญ 20,000 บาท และค่าใช้จ่ายในการรวมธุรกิจอีก 40,000 บาท

การบันทึกรายการในสมุดบัญชีของบริษัท ก สำหรับการรวมธุรกิจแบบ Merger จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. บันทึกการออกหุ้น

	<u>วิธีรวมส่วนได้เสีย</u>	<u>วิธีซื้อ</u>
เงินลงทุนในบริษัท ข	650,000	885,000
หุ้นสามัญ	500,000	500,000
ส่วนเกินมูลค่า		
หุ้นสามัญ	40,000	385,000
กำไรสะสม	110,000	-

2. บันทึกค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการรวมธุรกิจ

	<u>วิธีรวมส่วนได้เสีย</u>	<u>วิธีซื้อ</u>
ค่าใช้จ่ายในการ		
รวมธุรกิจ	60,000	-
เงินลงทุนในบริษัท ข	-	40,000
ส่วนเกินมูลค่า		
หุ้นสามัญ	-	20,000
เงินสด	60,000	60,000

3. การกระจายเงินลงทุน

	<u>วิธีรวมส่วนได้เสีย</u>	<u>วิธีซื้อ</u>
เงินสด	125,000	125,000
ลูกหนี้-สุทธิ	300,000	300,000
สินค้าคงเหลือ	200,000	250,000
โรงงานและอุปกรณ์- สุทธิ	350,000	450,000

(ต่อ)	วิธีรวมส่วนได้เสีย	วิธีซื้อ
ค่าความนิยม	-	100,000
ต้นทุนสินค้าขาย	325,000	-
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	100,000	-
เจ้าหนี้	180,000	180,000
หนี้สินอื่น	120,000	120,000
ขาย	450,000	-
เงินลงทุนใน บริษัท ข	650,000	925,000

ตัวอย่างที่ 1.8 แสดงการเปรียบเทียบงบการเงินตามวิธีรวมส่วน
ได้เสียและวิธีซื้อ

บริษัท ก จำกัด

งบการเงินเปรียบเทียบ

สำหรับปีสิ้นสุด 31 ธันวาคม 25+6

	วิธี รวมส่วนได้เสีย	วิธีซื้อ
<u>งบกำไรขาดทุน</u>		
ขาย	2,000,000	1,550,000
ต้นทุนสินค้าขาย	(1,325,000)	(1,000,000)
ค่าใช้จ่ายอื่น	(485,000)	(325,000)
กำไรสุทธิ	<u>190,000</u>	<u>225,000</u>

(ต่อ)	วิธี รวมส่วนได้เสีย	วิธีซื้อ
งบกำไรสะสม		
กำไรสะสม 1 ม.ค.25+6	650,000	650,000
เพิ่มขึ้นจากการรวม ส่วนได้เสีย	<u>110,000</u>	
กำไรสะสม 1 ม.ค.25+6	760,000	
กำไรสุทธิ	<u>190,000</u>	<u>225,000</u>
กำไรสะสม 31 ธ.ค.25+6	<u>950,000</u>	<u>875,000</u>
งบดุล		
สินทรัพย์		
เงินสด	540,000	540,000
ลูกหนี้-สุทธิ	900,000	900,000
สินค้าคงเหลือ	1,000,000	1,050,000
โรงงานและ อุปกรณ์-สุทธิ	1,550,000	1,650,000
ค่าความนิยม	—	<u>100,000</u>
รวมสินทรัพย์	<u>3,990,000</u>	<u>4,240,000</u>

(ต่อ)	วิธีรวมส่วนได้ เสีย	วิธีซื้อ
หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น		
เจ้าหนี้	480,000	480,000
หนี้สินอื่น	320,000	320,000
หุ้นสามัญ @ 10 บาท	2,000,000	2,000,000
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	240,000	565,000
กำไรสะสม	950,000	875,000
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	<u>3,990,000</u>	<u>4,240,000</u>

การเปิดเผยข้อมูล

กิจการต้องเปิดเผยข้อมูลต่อไปนี้ในงบการเงิน

1. รายชื่อและคำอธิบายของแต่ละธุรกิจที่มารวมกัน
2. วิธีปฏิบัติทางบัญชีสำหรับการรวมธุรกิจ
3. วันที่การรวมธุรกิจมีผลต่อการปฏิบัติทางบัญชี
4. การดำเนินงานบางส่วนที่ตัดสินใจจะยกเลิกเนื่องจากการรวมธุรกิจ

ผู้ซื้อธุรกิจต้องเปิดเผยข้อมูล เพิ่มเติม คือ

1. สัดส่วนของหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงที่ได้มา
2. ต้นทุนการซื้อธุรกิจและคำอธิบายเกี่ยวกับสิ่งตอบแทนในการซื้อธุรกิจที่ได้จ่ายไปหรือที่อาจจะเกิดขึ้นในภายหน้า

THE END